

Prøver - Evaluering – Undervisning

Tysk

Maj-juni 2007

v/ Georg Schjørring, formand for opgavekommissionen i tysk

Evaluering og dokumentation – lyst og selvtillid i arbejdet med tysk

PEU – eller Prøver, Evaluering, Undervisning – bygger på censorernes evalueringer og tilbagemeldinger på årets prøveforløb i tysk, såvel de mundtlige som de skriftlige prøver ved FSA og FS10.

Denne løbende, årlige evaluering er helt central i forhold til skolernes undervisning i faget, da den giver et vigtigt fingerpeg om, hvad der virker godt og rigtigt i de forskellige prøvesammenhænge – og hvad der måske virker mindre godt, og som derfor har brug for yderligere udvikling. Alt sammen til gavn og glæde for lærernes tilrettelæggelse af den daglige undervisning – og dermed i den sidste ende til gavn for elevernes udbytte af undervisningen.

Sprogfagene er levende og vil altid være under udvikling, og sproglærerne vil således også altid have mange løbende og ny opgaver og udfordringer – også og måske især i faget tysk. Centralt i det billede står imidlertid altid to vigtige nøgleord - elevernes *lyst* til at lære sig det tyske sprog, og elevernes *selvtillid* i arbejdet med det tyske sprog. Hvis denne årlige, løbende evaluering og dokumentation kan være med til at give mere lyst og selvtillid i arbejdet med faget tysk – ikke kun i den daglige undervisning, men også ved de afsluttende prøver – ja, så er ét af de allersmukkeste formål med dette dokument nået.

De skriftlige prøver

Ved prøvetermin maj-juni 2007 blev de skriftlige FS10-prøver i tysk gennemført efter den igennem mange år kendte form – et opgaveoplæg med valgmulighed imellem 3 emner, typisk et oplæg tæt på elevens egen oplevelsesverden, et mere frit/kreativt oplæg, der appellerer til fantasien, og endelig et oplæg med aspekter til fagets kultur- og samfundsforhold. For FS10-prøvens vedkommende, vil det skriftlige oplæg ved prøveterminen maj-juni 2008 principielt bygge på de samme principper – og som hidtil med 3 timer til udarbejdelse af en besvarelse.

Den skriftlige FSA-prøve i tysk blev i maj-juni 2007 gennemført for første gang – dog efter offentliggørelsen af et eksempelsæt i januar 2007. Tilbudsfaget tysk som 2. fremmedsprog fra 7. klasse er et prøvefag til udtræk i den humanistiske gruppe.

Den skriftlige FSA-prøve er som FS10-prøven en 3 timers prøve – med fire delprøver i to dele (hæfter):

1. del, som eleven har 1 time til – *uden* hjælpemidler
3 opgaver i lytte-forstå (ca. 20 minutter)
3 opgaver i læse-forstå (ca. 40 minutter)

2. del, som eleven har 2 timer til – *med* hjælpemidler

- 3 opgaver i sprog og sprogbrug (ca. 30 minutter)
- 1 opgave i fri skriftlig fremstilling (ca. 1½ time)

FSA-prøven i tysk maj-juni 2007 var oprindelig meldt ud som alene en skriftlig prøve. Som bekendt blev det så i begyndelsen af 2007 meldt ud, at kommunerne ville have valgfrihed imellem en skriftlig eller en mundtlig FSA-prøve. Her valgte langt de fleste at fastholde den skriftlige prøve (da det jo også var præmissen fra skoleårets begyndelse). Der var dog også en del, som benyttede sig af valgfriheden til at gennemføre en mundtlig FSA-prøve i tysk.

For prøvetermin 2008 er billedet nu det, at tilbudsfagets FSA-prøve alene vil være mundtlig. For elever, der modtager undervisning i valgfaget tysk (typisk prøveforberedende undervisning med 4. lektioner i 8. og 9. klasse, som 3. fremmedsprog), er der dog mulighed for selv at bestemme, om eleven ønsker at gå op til den mundtlige og/eller den skriftlige FSA-prøve efter 9. klasse.

Den skriftlige FSA-prøve, maj-juni 2007

Det var ved denne prøvetermin første gang, vi gjorde erfaringer med såvel den nye skriftlige som den nye mundtlige FSA-prøve. Og erfaringerne har helt overordnet været positive. Når det er sagt, vil der naturligvis altid være tale om at bruge de gjorde erfaringer konstruktivt og fremadrettet - til en løbende videreudvikling/forbedring. Det er en proces, vi lige har taget fat på.

Prøvens lyttedel er tredelt – med to mindre radio-informationer (Hören A og B) og et lidt længere interview med en ung mand (Hören C). Opgavetypen er principielt multiple-choice, og der var i alt 18 items i årets sæt.

Lytning - omfang, indhold, tekstens sværhedsgrad, opgavers sværhedsgrad

Generelt er tilbagemeldingen på prøvens lyttedel positiv, at omfang og indhold er passende. Sværhedsgraden var lidt forøget i forhold til januars eksempelsæt, men alligevel oplever censorerne generelt, at også sværhedsgraden og antallet af items er passende. Emnerne opleves som værende aktuelle for eleverne - og sværhedsgraden alt i alt passende

Årets meget synlige og meget beklagelige, redaktionelle fejl var naturligvis den manglende overensstemmelse i Hören A's rækkefølge af de tre første items på cd'en – og i hæftet. Det må ikke ske, og årsagerne har alle selvfølgelig lært af, men Skolestyrelsen besluttede straks, at de tre første items i lyttedelens A-opgave ikke skulle tælle med i omsætningstabellen.

Et typisk censor-citat i forhold til item dette ser således ud: *Fejlen med rækkefølgen af de første tre spørgsmål var selvfølgelig med til at forvirre nogle elever, men jeg tror egentlig det var relativt få, og opgaverne var i øvrigt tilfredsstillende.*

Det efterfølgende rettetarbejde viste i øvrigt også, at det vitterlig var relativ få, der ikke havde pænt styr på svarene i også de tre første items.

Ved udarbejdelsen af items (spørgsmål med de fire svarmuligheder) skal der også være 'distraktorer' – svarmuligheder, der kunne friste til afkrydsning, men som reelt er forkerte. Her tyder meget på, at distraktorerne i Hören B, spørgsmålene 8, 9 og 10 har været for vanskelige. Måske også spørgsmål 17 i Hören C. Her var kravet til detalje-lytningen måske i overkanten – også selv om der jo altid skal være spørgsmål, der også differentierer elevernes besvarelser.

Det tyske sprog er forholdsvis 'let' at forstå – tæt på det danske. Derfor vil parametrene omkring sværhedsgrad naturligt være dels cd'ens taletempo og tydelighed – dels spørgsmålenes vanskelighed på disktraktorer m.v.

Men generelt må det konstateres, at den generelle sværhedsgrad ved årets maj-juni-sæt var noget højere end ved januars eksempelsæt. Hvis der i januar nok var lidt for mange, der havde alle lytte-spørgsmålene rigtige – ja, så var det ved maj-juni prøven nok for få. En klar udfordring for opgavekommissionens videre arbejde.

Væsentligst er dog, at stort set alle er rigtig godt tilfredse med delprøven i lytning. Censorerne giver udtryk for, at eleverne godt kan lide form, omfang og synes, at sværhedsgraden er i orden. Men når det er sagt, er det også vigtigt at understrege, at der altså her *er* tale om en helt ny prøveform, der i år så dagens lys for første gang – og årets erfaringer vil naturligt indgå ved udarbejdelsen af de kommende prøvesæt.

Endelig understreger en del censorer, at de *også* gerne vil have cd'en tilsendt forud for rettelarbejdet, så de kan orientere sig i det samlede FSA-prøvesæt, skriftlig tysk.

Læsning - omfang, indhold, teksters sværhedsgrad, opgavers sværhedsgrad

Også prøvens læsedel er tre-delt. Første delprøve (Lesen A) er en kombinationsopgave, hvor 6 mindre tekster/informationer skal kombineres med 6 overskrifter. Der er to forkerte overskrifter, som altså ikke skal bruges – og som således forbliver tomme eller blot får en streg. Den anden delopgave i læsning (Lesen B) består af 5 unge menneskers korte beretning om venner og klier. Hver af disse beretninger skal kombineres med én ud af 7 personbeskrivelser. Endelig er den tredje læseopgave en lille artikel med 7 multiple-choice spørgsmål. Disse spørgsmål går dels på indholdet i artiklen, men rummer også et par ordforståelsesopgaver.

Læsedelen opleves af langt de fleste censorer som værende en god og relevant prøve – selvfølgelig med plads til forbedringer. En typisk censorkommentar er fx

- Jeg mener, at opgavens inddeling i 3 dele – små tekster og en større sammenhængende tekst – er fornuftig. Eleverne får mulighed for at demonstrere, at de forstår indholdet og kan koble indholdet til personer/overskrifter samtidig med, at de kan vise overblik i en længere tekst.

Teksternes omfang og sværhedsgrad vurderes generelt som værende i overensstemmelse med niveauet for 9. klasse, og indholdet opleves som relevant for eleverne. Der var dog ret stor forskel på, hvor godt eleverne klarede de 3 dele.

Der var dog relativt mange, der ikke klarede læseopgaverne særlig godt. Især *Lesen A* og *B* var der mange, der havde fejl i. En årsagsforklaring kunne her være, at mange ikke har læst grundigt nok, men bare søgt efter genkendelige ord fra opgaverne og så sat et kryds. Netop de første to opgaver skal læses grundigt for, at man kan svare rigtigt. Artiklen – *Lesen C* - derimod havde mange flere rigtigt svar i. Det har også været den almindelige vurdering, at den for eleverne er noget lettere at læse og forstå.

Generelt har det været oplevelsen, at de elever, der ikke havde ret mange fejl i læsningen, også var de elever, der klarede alle opgaverne flot. Hvis de havde forstået læseteksterne, var de fx og som regel også gode til den frie skriftlige fremstilling.

Kurze Informationen – Lesen A

Overskrifterne *D* og *G* var tilsyneladende lettere end *E* og *I*. Det var ikke mange elever, som havde alle rigtige i denne del. Generelt har mange byttet om på svarene til *E* og *I*. Lidt mærkeligt da tekst 5 jo intet har at gøre med jobmulighed. Måske er det ordet *abgesagt* de ikke forstår!

I instruktionen står der, at der er en overskrift, der passer til hver af de 6 resterende tekster. To felter forbliver tomme (to overskrifter er i 'overskud' - kan ikke korrekt kombineres med en af de 6 tekster). Ideen i opgaven er således, at eleverne får ét point for hver tekst, som de kan kombinere med en korrekt overskrift. Men eleven får altså ikke 2 point ekstra, ifald det er de to rigtige tomme felter, der er tilbage til sidst.

Freunde und Cliquen – Lesen B

Ud fra de fleste censorers rettelser at dømme, var det den del, der var sværest. Mange klarede teksterne 7 og 9, men der var flere elever, som havde fejl i alle 5 (7,8,9,10,11). Der var naturligvis også elever, som havde alle 5 rigtige. Det var måske den opgave, som krævede mest forståelse af teksten, idet beskrivelserne af personerne i flere tilfælde havde enslydende ord f.eks. Clique. Det var derfor ikke nok blot at lede efter enkelte ord!

Det er en type opgave, eleverne ikke før har set, og det var tydeligt at der var rigtig mange elever, der havde mange fejl her. Opgaverne opleves ikke som værende specielt svære, men det er tydeligt, at et ord som *mehrmals* bliver ignoreret og dermed giver forkert svar.

Opgavetypen har overordnet til overvejelse, at personbeskrivelserne nok ikke altid fanger det, man som læser opfatter som værende det vigtigste ved en person. Når man fx læser om Andreas, er det vigtigste, at han har de samme interesser som vennerne. Det har han nemlig gennem teater på skolen. Det vil typisk være dette signalement eleven leder efter, og vedkommende skal helt ned i detaljen – nemlig den megen øvning – før han eller hun finder match. Det kræver en meget god læser – især når alle teksterne er inden for samme emneområde. Noget tilsvarende gælder tekst 8. om Stefan. På den anden side er dilemmaet igen, at der også skal være spørgsmål/opgaver, der for alvor differentierer.

Guten Appetit – Lesen C

En relativ lang tekst af passende sværhedsgrad for 9. klasse. Generelt klarede eleverne sig godt her, dog var der mange fejl i spørgsmål nr. 15. Eleverne var i tvivl om svaret var c eller d og svaret kunne heller ikke læses direkte af teksten. Eleven skule adjektivet *ernsthaft* med *Krankheiten* som voksen, fx *Zuckerkrankheit*. Her dur svarmulighederne *uproblematisk*, *interessant* og *vigtighed/information* ikke – og det danske ord *alvorlig* blev i den lidt svære svarmulighed til *dass man aufpassen muss, sonst gibt es Probleme* (senere i livet – som voksen).

Sprog og sprogbrug – omfang, indhold, opgavernes sværhedsgrad

I prøvens anden del er der afsat to timer – dels til en tredelt opgave i sprog og sprogbrug, dels til en opgave i fri skriftlig fremstilling. Forventningen (og rådet) er, at eleverne bruger ca. 1½ time til den frie, skriftlige fremstilling og dermed ca. ½ time på de tre delopgaver i sprog og sprogbrug.

Første delopgave i sprog og sprogbrug (Aufgabe A) er en ordbogsopgave. Anden delopgave (Aufgabe B) er en paralleltekst, hvor opgaven bliver at ændre verberne i en tekst fra ental til flertal. Endelige er en tredje delopgave en grammatisk indsætningsopgave – en lille tekst om en ferie på Mallorca med 7 huller, der hver gang har fire svarmuligheder. Et eksempel på en censorkommentar til opgaven i ordbogsopslag:

- Opgave A synes jeg var en fin opgave, hvor man kom omkring flere ordklasser. Jeg synes måske linie 5 med ”skuffen” var lidt ond. Rigtig mange skrev ”Schubkasten” – hvilket også betyder skuffe. Eleverne overså kendeordet, der allerede stod trykt, og som var det, der skulle fortælle dem, at ”Schubkasten” eller ”Schubfach” ikke duede. Jeg synes måske, det var lidt for meget at forlange af eleverne. Jeg tror, at mange af dem, der havde det rigtigt – havde det fordi, de var heldige at støde på ”Schublade” først.

Lige præcis ovenstående citat dokumenterer, at opgaven jo er, at eleverne får mulighed for nogle lidt enkle og relativt ’sikre’ opslag, men på den anden side skal der altså også være den udfordring, der for alvor differentierer besvarelsene.

Et andet meget typisk og rammende citat:

- Indholdet var fint. Det var meget vigtige områder, der blev testet i. Sværhedsgraden var passende, dog var jeg overrasket over besvarelsene af opgave 1, 4 og 6. Her var der mange fejlbesvarelser. Mange elever glemte det bestemte kendeord i nr. 1 og der var mange misforståelser i opgave 3, så der blev skrevet ”Tier”. I nr. 6 skrev mange Gift/vergiftet.

B-delen klarede mange flot, dog var det wissen (9) og ibnen (12), der drillede mest. Jeg tror, at mange elever ikke forstod, at det var samme tekst som Michael i Berlin – nu Michael og Katrin i Berlin. Flere skrev videre i 3. person ental og mange lavede nr. 11 om til datid.

I forbindelse med at rette A og B – delen var det i flere tilfælde ganske vanskeligt at afgøre, om eleven havde skrevet med stort begyndelsesbogstav. Det var frustrerende!

I C-delen var det en stor hjælp for eleven, at der var 4 valgmuligheder. Der var dog mange som lavede fejl i nr. 15 og 16.

Det er bl.a. i ovenstående konklusioner, opgavekommissionen må sætte fokus i den videre udvikling af FSA-sættet.

Omfanget for de tre opgaver vurderes generelt som værende passende. Indhold vurderes også til at være i orden, dog er der enkelte kommentarer, der går på ønsket om et tema/en sammenhæng i de tre delopgaver – fx ferietemaet/feriesammenhængen. Opgavernes sværhedsgrad vurderes af næsten alle som værende passende og fornuftig.

Flere censorer argumenterer for flere opgaver af type A – korrekte ordbogsopslag - som en god og relevant opgavetype. Men opslagene er i sin nuværende form taget ud af en kontekst og derfor uden indhold. Det virker som om, at eleverne ikke læser hele teksten, men udelukkende koncentrerer sig om svaret. Derfor ville det måske være bedre, hvis eleverne havde en tekst som var sammenhængende – med huller, som så skulle slås op.

En del censorer fremhæver i deres evaluering det positive i, at opgave C er relateret til den friere skr. opgave, og flere af eleverne har derfor også brugt flere udtryk og vendinger fra opgave C og overført dem til den friere skr. opgave. Det fremhæves som noget godt og positivt.

Paralleltæksten får generelt den kommentar, at det måske ikke så ensidigt behøvede at være 3. person ental/singularis og flertal/pluralis. Hvorfor ikke blande indsætningsopgaverne lidt? Og kender eleverne så begrebet paralleltekst. Det skal i instruktionen nok beskrives konkret.

Sammenfattende kan det konstateres, at prøvens sprog- og sprogbrugsdel absolut er på rette vej, men at årets censortilbagemeldinger også har formuleret nogle gode og vigtige erfaringer i forhold til den videre udvikling.

Fri skriftlig produktion

Censorernes generelle oplevelse er, at opgaven fungerede godt. Mange har brugt oplægget fornuftigt,

selv om det ikke er alle, der kommer med generelle betragtninger om, hvad der er vigtigt for dem. Eleverne bruger inspirationen fra oplægget, men mange er ikke gode til blot at skrive af. Fx bliver på stranden til "an der Strand" på trods af, at de lige har valgt "am" i sprog og sprogbrugstesten, og at udtrykket står inspirationsfirkanten. Men mange elever har et godt og fyldigt indhold og de prøver virkelig på at fortælle. Nogle elever har dog et for højt ambitionsniveau i forhold til det sprog, de rent faktisk magter.

Omfang, sprogfærdighed, indhold og fejltyper

Den skriftlige opgave har gennemsnitligt fyldt 100-150 ord. Det vil sige, at besvarelsene generelt har været for korte. Ordene og vendingerne i oplægget har været brugt flittigt, og det har været en hjælp at have dem ved hånden. Illustrationerne har ikke været anvendt i besvarelsene. Censorerne oplever, at oplægget har været godt med lidt tekst - og støtten med de korte muligheder har virket støttende. Eleverne har skrevet godt og forståeligt frit - for langt de flestes vedkommende uden tanke på det sproglige. Som en censor skriver det: *Mange har kunnet komme igennem med et forståeligt budskab. Der er generelt undervist godt i sproget. Eleverne har haft mange tyske vendinger og set i relation til 10. klasses niveau har de klaret sig godt.*

Eller et andet, typisk citat: *Mange elever har et godt og fyldigt indhold og de prøver virkelig på at fortælle. Nogle har for højt et ambitionsniveau i forhold til det sprog de rent faktisk magter.*

Nogle censorkommentarer – og fremtiden

I vurderingen af den frie skriftlige produktion er det ikke overraskende samspillet imellem form og indhold, der typisk giver anledning til ekstra overvejelser:

- Jeg har personligt haft sværest ved at skelne mellem et 6-tal og et 7-tal. For jeg synes, at rigtig mange elever er gået på med krum hals og har prøvet at skrive tysk fyldigt og godt, men der er jo mange fejl. Så jeg har støttet mig meget til, om fejlene så var decideret meningsforstyrrende.

Om procentvægtningen af delområderne:

- Alt i alt synes jeg, at det overvejende har været en god prøve, og at procentvægtningen af delområder har været rigtig. Den elev, der har lavet en god lytte- og læsetest, får også en tilfredsstillende karakter. Og det synes jeg er vigtigt i forhold til, hvad undervisningens kerneområder er.

En typisk, samlet vurdering lyder sådan:

- Alt i alt synes jeg, at det overvejende har været en god prøve, og at procentvægtningen af delområder har været rigtig. Den elev, der har lavet en god lytte- og læsetest, får også en tilfredsstillende karakter. Og det synes jeg er vigtigt i forhold til, hvad undervisningens kerneområder er.

Om forskellen i præstationerne – og den samlede karakter:

Der er stor forskel på, hvordan de forskellige skoler har klaret sig, hvilket tyder på, at undervisningen har været forskellig og elevgrundlaget er forskelligt. Således er karaktererne på en skole mellem 00 og en enkelt 5 som det højeste, hvor andre skoler har klaret sig flot. Jeg har givet tre 13 i skriftlig fremstilling, som dog kun blev 11 i den samlede karakter.

Om fremtiden:

- Jeg synes prøven er en god opfindelse og den sammenlagte bedømmelse tilgodeser mange flere elever end en ren skriftlig prøve. Jeg har rettet 10. klasses prøver i 25 år, og jeg hilser 9. klasses prøven velkommen. Det har været en fornøjelse at rette dem

- Jeg må indrømme, at jeg personligt har savnet den mundtlige prøve, og jeg er spændt på, hvad næste år vil bringe. Hvis den mundtlige prøve indføres som udtræk og i nogenlunde samme form som i engelsk, synes jeg dog også, at det er problematisk. For tænk at have brugt mange timer og kræfter på at udarbejde en synopsis, der så slet ikke skal bruges alligevel,

hvis tysk ikke udtrækkes. Det er næsten ikke til at bære.

Sammenfattende kan man konkludere, at den nye skriftlige prøve efter 9. klasse har set dagens lys i en form, som langt de fleste er rigtig godt tilfredse med. Men det er lige så klart, at der også her – som ved alle udviklingsarbejder – forestår en videreudvikling og en målrettet udnyttelse af de gjorte erfaringer. Her har opgavekommissionen sin helt store, løbende udfordring i de kommende år – og her understreges endnu en gang vigtigheden af de beskikkede censorers tilbagemeldinger.

Den skriftlige FS10-prøve, maj-juni 2007

Årets skriftlige FS10-sæt havde traditionen tro tre oplæg

1. Besser essen – besser leben
2. Heute ist mein Tag...
3. Was ist eine gute Schule?

Besser essen – besser leben

Oplægget rummede et tekstoplæg, dels fire illustrationer. Tekstoplægget tog udgangspunkt i, at tyske unge bliver tykkere, hvilket hænger sammen med dels for lidt bevægelse og dels en forkert kost. En problemstilling, der gælder i stort set hele Vesteuropa. Fra en artikel om 'den kostbevidste generation' gengives fem tips til begyndere i madlavning. Det var så elevernes opgave at kommentere de fem tips, at beskrive hvad der er 'god mad' for den enkelte – og endelig hvad den enkelte gør for at holde sig i god form.

Dette oplæg ramte åbenbart utrolig aktuelt ind i noget meget vedkommende for rigtig mange elever, idet netop dette oplæg var det klart hyppigst valgte. Langt de fleste besvarelser landede også indholdsmæssigt rigtig pænt, idet der var noget at hente i oplægget – og det var i øvrigt et tema/en problemstilling, langt de fleste vidste noget om og/eller havde erfaringer med.

Heute ist mein Tag

Med udgangspunkt i en A3-illustration med en smuk solopgang du over havet er tekstoplægget alene, at det er tidlig morgen, solen står op, denne dag er en særlig dag – det er 'min dag'. Elevernes opgave var det så at skrive om en særlig dag i deres liv.

Frihedsgraden var stor i dette emne og mulighederne mange. Alligevel blev opgaven ikke valgt af helt så mange elever. Måske er budskabet om, at de frie eller åbne oplæg i virkeligheden er de vanskeligste ved at slå igennem. Der er jo ikke megen 'hjælp' at hente i hverken tekst, illustration eller eventuel problemstilling. Enkelte falder dog fortsat i den grøft at tro, at dette nok er det nemmeste, fordi der ikke er så meget at læse, og fordi man helt frit selv kan bestemme indholdet. Virkeligheden viser imidlertid, at det kun er de færreste (og dygtigste), der virkelig formår at løfte disse frie oplæg til gode og fyldige besvarelser.

Was ist eine gute Schule?

Oplægget tager her udgangspunkt i en autentisk gruppe unge i Berlin, der interesserer sig for en række aktuelle temaer i hverdagen. For denne gruppe er det aktuelle tema lige nu 'hvad er en god skole?' Gruppen har et konkret mødested i Berlin (Prenzlauer Berg – ikke så langt fra Fernsehturm). Her kan

de unge mødes og diskutere, når frustrationerne fx i forbindelse med skolen tager over. Tre konkrete og aktuelle, tyske skoleproblemstillinger bliver kort beskrevet: oversidning, karaktergivning (også til de yngste elever) og endelig (mangelen på) kreative aktiviteter og ekskursioner. Eleverne skulle i deres besvarelser forholde sig til disse tre, aktuelle temaer – og de skulle beskrive, hvad der for dem var en god skole.

Dette tema blev også valgt af en del elever – og for langt de flestes vedkommende med et ganske, pænt indholdsmæssigt resultat. Der var noget at hente i tekstoplægget – og det var noget, eleverne vidste noget om, havde en holdning til.

Bemærkninger vedrørende tekster, illustrationer og opgaveformulering

Årets sæt fremtræder i sin helhed indbydende med gode og vedkommende emner, der især for det første oplægs vedkommende rammer direkte ind i de unges interesser, viden og engagement.

Når det 'kun' er relativt få af besvarelsene, der har valgt oplæg 2 eller 3, fremhæves det af flere, at der her absolut *ikke* er tale om et *fravalg* af disse emner, men snare tale om et *tilvalg* af emnet bedre liv – bedre kost.

Eleverne kan jo nu en gang kun vælge ét af de tre emner/oplæg, selv om flere oplæg virker spændende ☺. Ud tidligere års erfaringer, hvor alt for mange elever *ikke* har magtet at skrive ud fra det frie oplæg (men har valgt det, fordi de troede, det var lettest), er der i år en klar positiv udvikling. Dette års 'frie oplæg' om 'min dag' har egentlig haft adskillige ganske udmærkede besvarelser.

Layouten i årets FS10-sæt fremhæves som absolut motiverende og relevant.

Opbygningen af opgaverne svarer ganske godt til den daglige måde at undervise på. Generelt har eleverne således været fint opmærksomme på opgavernes opbygning og opgaveformuleringerne. Opgaveformuleringerne (primært emnerne 1 og 3) har generelt hjulpet eleverne til fornuftige indhold og veldisponerede besvarelser.

Kun relativt få elever er i år faldet i den grøft at skrive af efter oplægget. Der har med oplæggene til opgaverne 1 og 3 været en rigtig god mulighed for på elegant måde at vise, at man forstår at udnytte oplæggets tekst i egen sammenhæng. Denne 'hjælp' har mange elever forstået at udnytte fornuftigt.

Sammenfattende et godt sæt, hvor især det første og det sidste oplæg (det sunde liv og skolen) rammer så direkte ind i elevernes verden, at det er disse emner, der er blevet de dominerende valg. Men altså også en del gode, besvarelser af det frie oplæg.

Bemærkninger vedr. omfang, sprogfærdighed, indhold og fejltyper i forhold til de formulerede vurderingskriterier

Omfanget er for langt de flestes vedkommende absolut rimeligt - 1-2 computerskrevne sider alt efter skriftstørrelser, layout m.v. Edb-besvarelserne er gennemgående længere end de (få) håndskrevne besvarelser. Men som en relativ ny tendens er også den sproglige kvalitet begyndt at følge med. Det er meget bedre at aflevere 1½ gennearbejdede sider, hvor der er 'kælet for detaljerne', end 4 sider, fyldt med fejl. Og computerens muligheder i relation til netop egen processkrivning synes der heldigvis større og større bevidsthed omkring. Skrivelysten er fortsat stor, og indholdet er gennemgående godt og tænksomt.

Sprogfærdigheden/den sproglige kvalitet er imidlertid fortsat det *meget* ømme punkt - også selv om ele-

verne har adgang til både ordbøger og grammatiske hjælpemidler!? De elever, der bruger computer, har endda muligheden for elektroniske ordbøger, stavekontrol og synonymordbog – en klar hjælp, hvis man ellers kan finde ud af at bruge disse hjælpemidler. Vurderingerne er naturligvis en helhedsbedømmelse, hvor form og indhold spiller sammen, og i mange tilfælde har eleverne faktisk hentet lidt hjem på *indhold*ssiden (især computerstilene), selv om de basale, formelle færdigheder generelt og fortsat desværre lader meget tilbage at ønske.

Hvorfor har eleverne egentlig så svært ved at gøre fornuftigt brug af de basale hjælpemidler, som ordbøger og grammatiske oversigter? Elevernes manglende bevidsthed om ordklasser viser sig tydeligt ved ordbogsopslag. Mange elever tager typisk det første det bedste ord. Substantivernes køn er ofte meget tilfældige – også i forhold til de helt logiske køn. Jeg kan sagtens opleve det samme substantiv brugt i forskellige sammenhænge, repræsenterende flere køn!? Hvorfor arbejder eleverne generelt ikke (i en processkrivning) mere i dybden med deres tekster, finder eventuelle fejl og kæler for formuleringer og sproglige detaljer? Utroligt, at kongruens efter 4 års (og måske endda 5 års) undervisning bare i forhold til de helt almindelige hjælpeverber rummer så stor usikkerhed!?

Form og indhold støtter alt for ofte ikke hinanden i en fornuftig/hensigtsmæssig balance. Eleverne har helt generelt for lidt forståelse for formens vigtighed. Det er således for langt de fleste elevers vedkommende fortsat absolut *ingen* fordel, at de skriver 'for meget'. Tiden bør snarere bruges til fx at kontrollere sprogrigtighed, sproglige vendinger m.v. Den samlede skriftlige besvarelsen udgør altså en helhed, hvor form og indhold spiller sammen – og formen er vigtigst, da den er en forudsætning for, at indholdet overhovedet kommer (hensigtsmæssigt) til udtryk. Dette er et område, som flere censorer udtrykker håbet om, at de nye skriftlige prøver efter 9. klasse kan skabe en positiv udvikling omkring. Også selv om den skriftlige FSA-prøve nu igen, igen *ikke* indgår i udtrækket ved FSA-prøven ved maj-juni prøvetermin 2008!?

Gennemgående er eleverne gode til at disponere stoffet – især, når de bliver hjulpet af opgaveformuleringerne. Tekst og fotos udnyttes generelt fornuftigt.

Fejltyper

For få elever viser fortsat et indgående kendskab til de basale grammatiske regler – for slet ikke at tale om *at bruge* disse regler rigtigt og konsekvent. Alt for mange elever fokuserer fortsat for meget på, *hvor meget*, de når at skrive altså på omfanget – mere end på kvaliteten – *hvor godt* (både form og indhold) produktet er. Det er – som ovenfor antydte – fortsat på det formelle/sproglige område, der trænger til en stor og målrettet indsats. Der skal være mere fokus på sprog og sprogbrug i den daglige undervisning. Og med endnu mere procesorienteret skrivning i undervisningen vil vi være på rette spor.

De hyppigste fejl adskiller sig ikke meget fra tidligere år. Det handler fortsat i høj grad om manglende kongruens og usikker eller forkert ordstilling. Elevernes brug af verberne er i alt for mange tilfælde for usikker eller tilfældig. Det er fx ikke rimeligt, at eleverne efter 4 års undervisning har problemer med bøjningen af hjælpeverberne *sein* og *haben* i nutid.

I forhold til ordstillingen er det først og fremmest engelsk ordstilling, ordstillingen i ledsætninger, ordstillingen i forbindelse med udvidet infinitiv og sammensatte verbers placering i sætningen, der volder de største problemer. *Har* eleverne ordvalg og ordstilling nogenlunde rigtig, betyder det utrolig meget. Det hele bliver pludselig til 'forståeligt tysk'.

Årets besvarelser tyder fortsat på, at det målrettede arbejde med ord og ordindlæring skal prioriteres op. Ud fra en kommunikativ synsvinkel er dette også langt vigtigere end fx en bøjningsendelse på et adjek-

tiv.

Der er mange forvekslinger inden for præpositionerne, og kun få elever magter at kombinere præposition med tilhørende kasus rigtigt. De relative og personlige pronomener bruges kun relativt sjældent rigtigt. Endelig har rigtig mange elever problemer med tegnsætningen, både hvad angår anvendelsen af komma og punktum.

Usikkerheden ligner tidligere års: *sitzen/setzen* - *zu/für* - *auch/aus/auf* - *wenn/wann* - *bleiben/werden* - *das/dass* - *als/da* - *nach Hause/zu Hause* - *aus/von* - *brauchen/gebrauchen* - *dann/als* - *der/die/das/wie*. Uheldig afsmittning fra engelsk: *werden/bekommen* (engelsk become) - *weil* i stedet for *warum* (engelsk why?) - *I/ich* - *who/wo* - *where/wer* - *while/weil* - *get/geben* - *I think/Ich denke* - samt ing-former og ordstilling. Også mange danismer - og fejlfyldt brug af ordbogsopslag.

Konklusionen er (desværre) igen i år, at for mange elever fortsat skriver lidt som vinden blæser/som det lyder bedst - men ofte med stor skriveglæde. Her ligger den store og vigtige udfordring fremover i læringsprocessen. Og når eleverne nu har 3 timer, så bør de da i det mindste bruge dem alle tre. Flere censorer har set besvarelser, hvor de har endog meget vanskeligt ved at se, at der er brugt 3 timer på det arbejde!? Omvendt har censorerne også pænt med 13, 11 og 10-taller i vurderingen, så der *er* også de rigtig gode og dejlige oplevelser undervejs. Især må det jo altså konstateres, at Tyskland er vor store nabo mod syd, og at der derfor er en nærhed, der gør, at censorerne ikke så sjældent endda møder helt fremragende, imponerende ('indfødte') besvarelser.

Bemærkninger vedr. brugen af edb

It og tekstbehandling, kombineret med elektroniske ordbøger, stavkontrol, spændende layout-programmer og grammatikprogrammer er en rigtig stor og motiverende hjælp i arbejdet med skriftlig tysk. Vi har virkelig mulighederne for at få det skriftlige integreret i gode og spændende, procesorienterede undervisningsforløb. Eleverne kan ved computeren - i den daglige undervisning i samarbejde med andre - blive aktive i egen læringsproces.

Brugen af edb, også ved den skriftlige tyskprøve, er i stærk stigning. Censorerne har i dag næsten alle besvarelser som computer-besvarelser. Eleverne 'sparer' kladdefasen, og bruger nu i højere grad den frigjorte tid til i hvert fald at skrive *mere*. Til trods for problemerne omkring den sproglige kvalitet, er det for en dels vedkommende - nu ofte også bedre. Og i hvert fald mere *læsevenligt*.

Elever, der anvender computer, er klart bedre stillet end elever, der vælger at skrive i hånden. Men eleverne bør altså arbejde målrettet med at lære sig at bruge den frigjorte tid og de elektroniske hjælpeværktøjer til i højere grad at kæle for de sproglige detaljer og den skriftsproglige kvalitet. Korrekturfasen udelades fortsat af alt for mange elever. Fx er det da ærgerligt ikke at gå på jagt efter eventuelle slagfejl! Det er som bekendt altid *det tastede*, der tæller ved bedømmelsen.

Nogle elever prøver desværre stadig at 'sminke' længden på teksten ved at bruge meget store typer (overskriften) eller dobbelt linieafstand eller *meget* brede marginer. Eller omvendt - enkelte elever opererer overhovedet ikke med afsnitsinddeling - og opnår med en tætskrevet A4-side at producere en utrolig svært læselig, massiv tekstmasse. Alligevel skal der dog ikke herske tvivl om, at edb-besvarelserne generelt og som noget absolut positivt er 'nemmere' at læse for censorerne.

Nogle elever har også i år illustreret deres besvarelser med nogle af computerens standardillustrationer eller fil-billeder af sig selv. Det er som bekendt ikke tilladt, hvilket der hermed igen, igen gøres opmærksom på.

Computeren kan være til stor hjælp. Den medfører en tidsbesparelse, den giver et godt overblik over det skrevne - og den giver ikke mindst nogle fremragende redaktionelle muligheder i skriveprocessen. Men eleverne må altså fortsat arbejde med at lære sig at bruge dette fremragende hjælpeværktøj hensigtsmæssigt og fornuftigt. Og censor har i hvert fald med computerens indtog generelt fået væsentlig mere stof at læse og forholde sig til.

Den indbyggede grammatiske kontrol også i fremmedsprogene, som fx Word XP-skriveprogrammet har integreret, bliver helt aktuelt noget af det, som vi forhåbentlig nu skal til at lære eleverne *også* at bruge, for man skal jo kunne grammatikken for at kunne bruge grammatikkontrollen. Det bør ved kommende skriftlige FS10-prøver naturligvis være tilladt at bruge de elektroniske ordbøger, den elektroniske stavekontrol – og den grammatiske kontrol. Præcis som det er tilfældet ved FSA-prøven.

Flere censorer er inde på, om det ville være en god idé at udarbejde nogle fælles retningslinier for skrifttyper og skriftstørrelser – layout generelt? Nogle skrifttyper er simpelt hen vanskeligere at læse end andre – selv om de måske ser 'smarte' ud. Dermed er de absolut ikke velegnede i prøvesituationen.

Computer-besvarelser på flere sider bør hæftes sammen – og *ikke* blot lægges løst efter hinanden eller samles med en klips, som har en evne til at vikle sig ind i alt muligt.

Sammenfattende vil det ikke vare længe, før *alle* besvarelser er elektroniske. Hvordan ser det i prøveperspektiv så egentlig ud med Internettets muligheder?

Sammenfattende

Sammenfattende giver censorerne udtryk for, at der er også i prøvetermin maj-juni 2007 er tale om et godt og differentieret sæt, hvor især opgave 1 ramte direkte ind i noget for målgruppen særdeles aktuelt og relevant. Men den helt store udfordring ligger fortsat i mange elevers manglende skriftsproglige færdigheder. Skrivelysten er generelt stor. Men den reelle, skriftsproglige kvalitet – sansen for den skriftsproglige detalje - er helt generelt og desværre fortsat alt for ringe. Gør vi nok for eleverne fortrolighed med og brug af processkrivningens faser? Gør vi nok for elevernes fortrolighed med og brug af hjælpemidlerne – ordbøger, grammatik og ikke mindst de elektroniske stave- og grammatikkontroller? Udfordringer, der naturligvis ikke kun gælder FS10 og skriftligheden, men udfordringer i tyskundervisningen generelt – helt fra den allerførste undervisning. Også det skriftlige slutprodukt efter 10. klasse bygger reelt på i hvert fald 4 (7.-10. klasse) og mange gange 5 års (6.-10. klasse) undervisning i faget.

De mundtlige prøver maj-juni 2007

De mundtlige prøver i tysk efter 9. og 10. klasse var i 2007 karakteriseret ved, at FS10-prøven blev gennemført inden for præcis de rammer, som har været gældende i en årrække – mens den mundtlige FSA-prøve i første del af skoleåret alene var en mulighed i forbindelse med valgfaget tysk (og altså ikke tilbudsfaget tysk). Midt i skoleåret blev der imidlertid åbnet for en valgfrihed imellem den skriftlige og den mundtlige FSA-prøve i tysk, ifald tysk blev udtrukket som prøfefag på den enkelte skole. Denne kendsgerning betød, at der nu også blev gennemført mundtlige prøver i tysk efter 9. klasse – og efter den nye prøvebekendtgørelse. Et stort flertal af skoler/kommuner valgte imidlertid at fastholde den skriftlige prøve, som den var meldt ud i skoleårets start.

De mundtlige FSA-prøver, maj-juni 2007

Der foreligger af de ovenfor beskrevne grunde ingen censorrapporter med beskrivelse af erfaringerne fra den mundtlige FSA-prøve i tysk 2007. Men i SkoleKoms lærerkonference for tysk (FSKTY) har der været en del indlæg – også om dette. Helt overordnet kan vi således konstatere, at den nye, mundtlige FSA-prøve efter 9. klasse er blevet overordentlig godt modtaget. Lærerne har kunnet lide prøveformen – og eleverne har kunnet lide den.

Tysk er som bekendt et prøvfag til udtræk i den humanistiske gruppe. Prøven blev for tilbuds-faget tysk og for de, der havde valgt den mundtlige prøveform i prøveterminen maj-juni 2007, gennemført inden for nedenstående ramme. I prøvetermin maj-juni 2008 vil faget tysk i den humanistiske gruppe alene være til udtræk som mundtlig prøve – ligeledes inden for denne ramme, som den er beskrevet i Prøvebekendtgørelsen:

Til den *mundtlige prøve* opgives et alsidigt sammensat stof inden for fagets centrale kundskabs- og færdighedsområder. Opgivelserne skal omfatte 30-40 normalsider af passende sværhedsgrad, omfattende skønlitteratur og sagprosa. Herudover opgives ikke skrevet materiale, fx billeder, lyd og video.

Prøven består af elevens redegørelse for et selvvalgt emne ud fra tekstopgivelserne og en samtale ud fra et overordnet tema fra tekstopgivelserne. Til brug for redegørelsen medbringer eleven sin disposition til prøven. Som indgang til samtalen trækker eleven et oplæg/spørgsmål, som skal have indholdsmæssig sammenhæng med et overordnet tema fra tekstopgivelserne.

Prøven foregår på tysk.

Der prøves i at

- deltage i en samtale,
- redegøre for og dokumentere indsigt i det selvvalgte emne,
- udtale tysk forståeligt, herunder med en udtale og intonation, der ligner tysk sprogtone,
- udtrykke sig forholdsvis klart i et enkelt sprog og
- udvise kendskab til kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande.

Prøven varer 20 minutter, inkl. karakterfastsættelse.

Der gives én karakter.

Den mundtlige prøve er inden for denne ramme en testning af elevens mundtlige og produktive færdigheder:

gennem en redegørelse inden for et selvvalgt emne (ca. 5 minutter)

gennem en samtale ud fra et overordnet tema fra tekstopgivelserne (ca. 8 minutter)

Prøven er således todelt – og varer 20 minutter, inklusive votering. Der gives på baggrund af en helhedsvurdering én karakter.

Tekstopgivelserne

Som hidtil opgives der 30-40 normalsider inkl. ikke skrevet materiale. Disse 30-40 sider omfatter klassens tekstopgivelser fra året arbejde og den enkelte elevs tekster vedr. det selvvalgte emne. Dvs. 40 sider er det maximale samlede antal sider, der opgives for en elev, men tallet af sider kan variere fra 30-40.

Tekstopgivelserne fra årets arbejde er ofte et udvalg fra de mange flere tekster, der er arbejdet med i årets løb, eller uddrag af disse. Der arbejdes i langt de fleste tilfælde med langt flere tekster, end der skal opgives til prøven. Nyt er blot, at i det samlede antal sider skal der være plads til de tekster, eleven har valgt at benytte til sit selvvalgte emne. Det er vigtigt, at læreren i samarbejde med eleverne har valgt tekster eller så brede temaer, at eleverne kan fordybe sig i et emne hertil.

Redegørelsen

Denne del af prøven vil for eleven indebære fire faser i processen:

- valg og tilrettelæggelse af emnet ud fra årets pensumopgivelser
- udvælgelse af stof og fordybelse (med læreren som vejleder)
- udformning og aflevering af disposition for den mundtlige prøve
- gennemførelse af den mundtlige prøves første 5 minutter.

Samtalen - prøveoplæggene

Her sættes der fokus på elevens evne til at reagere sprogligt spontant i en samtale, der har baggrund i tekstopgivelserne. Der er ikke tale om en overhøring af eleven i det opgivne stof, men om en samtale (defineret som en fri ordveksling), der folder sig ud inden for emnet.

Prøveoplæggene er således et igangsættende spørgsmål – fx til temaet Sport:
Sport – Leistungssport oder Sport zum Spaß?

Vejledning til prøverne i faget tysk

Vedrørende de mange detaljer og spørgsmål i forhold til den nye, mundtlige FSA-prøve i tysk henvises der her – som i øvrigt i alle de andre prøvesammenhænge – til *Vejledning til prøverne i faget tysk*, som kan findes på Undervisningsministeriets hjemmeside.

De mundtlige FS10-prøver, maj-juni 2007

Den mundtlige 10. klasse-prøve i tysk maj-juni 2007 blev gennemført inden for præcis de samme rammer, som har været gældende efterhånden i en årrække. Til forskel fra den mundtlige FSA-prøve altså fortsat med 20 minutters forberedelsestid og ukendte lytte- og læsetekster med relation til det opgivne stof.

Tekstopgivelserne til FS10

Tekstopgivelserne opleves af de fleste beskikkede censorer som værende alsidige, dels hentet fra forskellige grundmaterialer, dels hentet fra 'andre steder' (tidsskrifter, Nettet m.v.). De fleste censorer oplever endvidere, at der er en udmærket variation og alsidighed i tekstopgivelserne. Teksterne spænder vidt fra sag- og skønlitteratur til film og fotos. Der anvendes fortsat de mest gængse forlagsudgivne materialer, men der udvælges selvstændigt, hvilke tekster der egner sig bedst til den enkelte klasse. Måske mangler der dog lidt nytænkning – nogle nye bøger, avis- og tidsskriftartikler af nyere dato, som også – udover et "sporskifte" – ville virke mere motiverende for eleverne. De fleste vælger de traditionelle emner tæt på elevernes erfaringsverden, fx Liebe, Ferien/Freizeit, Ausländer, Schule og Sport, hvilket selvfølgelig er forståeligt, da det nu engang er der, elevernes ordforråd (i hvert fald i noget omfang!) slår til. Enkelte censorer savner lidt vilje og mod til at have nogle lidt større *ambitioner* med tysk-faget og fx inddrage "Die Wende", tyske samfundsforhold/historie. Omvendt er der også censorer, der oplever *for* ambitiøse lærere/ tekstopgivelser – autentiske tekster med et sværhedsgrad, som kun de færreste elever magter, og som derfor i den frie samtale giver nogle 'temmelig vanskelige situationer'.

Begrebet 'passende sværhedsgrad' tolkes og administreres således i praksis med ganske stor spændvidde.

Omfanget på 50 ns. til FS 10 er generelt blevet overholdt. Ikke skrevet materiale er pænt repræsenteret, med film, kortfilm og musik/sang, både ny og mere klassisk.

Prøveoplæggene

Generelt anvendes de samme prøvetekster, som er set en del gange gennem den seneste årrække – dvs. de forlagsproducerede materialer. Det kan selvfølgelig godt virke en anelse enerverende for en censor, der har været med ved efterhånden mange prøver, men omvendt må man have forståelse for, at skolerne ikke hvert eller hvert andet år vil investere i nyt prøvemateriale – og slet ikke i en tid, hvor alle mere eller mindre forventer en ny prøveform også for 10. klasse-prøven. I store træk virker oplæggene udmærket, sværhedsgraden er i overvejende grad passende, men enkelte tekster (både tekst- og lytteoplæg) falder lidt udenfor og er for svære, hvilket stiller nogle elever dårligere. Her skal vi som censorer være vågne og påpege dette. Mere almindeligt er det dog, at FS10-oplæggene er for nemme, idet en række censorer har konstateret, at lærerne simpelt hen (gen)bruger FSA-oplæg – nogle gange endda de nemmeste fra 9. klasse-prøven. Argumentationen fra lærerside er her primær økonomisk og dernæst sammenhæng i prøvespørgsmålet frem for 'passende sværhedsgrad'. I øvrigt er det ikke altid de 'nemmeste' oplæg er de 'bedste', dvs. har et reelt/godt *indhold* til gengivelse i prøvesituationen.

Selvfølgelig ville det være dejligt, hvis lærerne selv havde tid til og mulighed for at finde/supplere oplæggene med anderledes, relevante læse- og lytteoplæg, og der lyder fra flere censorer en opfordring til at "eksperimentere" med dette. Omvendt er lærernes generelle arbejdsbyrde og den tildelte eksamensakkord desværre ikke altid befordrende for dette.... Flere censorer sætter lytteoplæggene til debat. Ikke alle egner sig lige godt som prøveoplæg. Og det er især lydsiden/-kvaliteten, der er et problem.

Også video er brugt som prøveoplæg. Fordelen kan her diskuteres – især de autentiske interviewsituationer rummer ofte ikke så meget indhold til gengivelse og så netop i et autentisk sprog, der kan virke vanskeligt. Nogle elever har også vanskeligt ved både at se på en tv-skærm og samtidig gøre koncentrerede notater til brug ved den efterfølgende redegørelse. En enkelt censor oplevede FSA-video-oplæg brugt til FS10 – simpelt hen fra en ende af uden tanke for sammenhæng m.v. Det er selvfølgelig helt uacceptabelt.

Både i forhold til lydbånd og i forhold tv/video har teknikken desværre nu og da drillet.

En censorkommentar: *De fleste prøveoplæg har klar forbindelse til de opgivne emner, således som forlagene anbefaler. Et sted var forbindelsen dog uklar, og selv om dette blev påpeget allerede før prøven ændrede læreren ikke opgavens indhold. I prøvesituationen var ingen elev i stand til at etablere en sådan forbindelse, men det skal siges at den elev der trak emnet ikke var særlig god sprogligt set. Efter prøven fortalte læreren at hun sidste år havde haft stor succes med opgaven, men at hun fremover nok ikke ville bruge teksten som i år. – Eleverne genfortæller glade og gerne teksterne, men kun få tager det fra den emnemæssige vinkel, måske fordi de ikke kan magte det rent sprogligt, måske fordi de ikke har trænet dette. Men hvis denne træning ikke ligger implicit i den daglige undervisning, skal prøveformen måske laves om?*

Lærer og censor bør samarbejde konstruktivt – og dermed undgå at elever kommer i så umulige situationer som ovenfor beskrevet. Samtidig er det jo globalforståelsen i et forholdsvis frit sprog, der er afgørende – ikke genfortælling i detaljer. For slet ikke at sige *oplæsning* fra tekst eller notater.

Sammenfattende må vi også i år konstatere, at prøveoplæggene generelt er meget traditionelle. Mange eksisterende fra forlagene er jo også udmærkede, og de kan dække mange temaer. Generelt har der væ-

ret god sammenhæng mellem læst stof og prøveoplæggene. Dog er følgende censorkommentar så lidt trist:

- Det er i øvrigt ligegyldigt, for på to af de skoler, jeg besøgte, havde eleverne ikke læst deres opgivne tekster, de kunne heller ikke huske dem fra årets tyskundervisning (eller fra den del af undervisningen, som de havde gidet komme til!)

Prøveforløbene

Følgende censor-beskrivelse siger vist med meget stor tydelighed, hvilke (store) udfordringer mange 10. klasselærere står over for. Viljen og lysten er ofte til stede hos eleven, men det kniber desværre med de konkrete færdigheder. Til gengæld er lærer og censor sjældent uenige om bedømmelsen/resultatet. Prøveforløbene bygger helt typisk på et rigtig godt samarbejde mellem lærer og censor.

- Måske har jeg bare været "ubeldig" med de steder, jeg har været, men prøveforløbet var af noget bekymrende karakter. Det faglige niveau, jeg oplevede, var mildest talt ikke imponerende, hvilket ét 9-tal som maksimum hele ugen vidner om (uden at de involverede lærere var uenige). Jeg savnede i høj grad en "rød tråd" i eksamensafviklingen. Hvis emnet var "Ausländer", var eleverne ikke i stand til at sige mere om emnet, end at læreren var nødt til at inddrage 2-3 andre emner for overbilledet at få eleverne til at sige noget. Naturligvis GENERELT formuleret. Jeg har jo ingen beviser for det, men det kunne tyde på, at den daglige undervisning ikke har fungeret godt nok.

Et altoverskyggende problem for eleverne er deres dårlige ordforråd. Det medfører enten, at de går lynhurtigt i stå, eller at sproget er fyldt med danismer og/eller engelske glosser. Og det sproglige niveau lader også meget tilbage at ønske. I en del tilfælde virker det næsten som om, at det er helt lige meget med korrekthed, bare der i det mindste bliver talt noget, der minder om tysk..... Og så skal vores elever været meget, meget bedre forberedte. Det kunne en anden prøveform (se ovenfor) måske bane vej for.

På den positive side skal nævnes, at en del elever udviser god kommunikationsvilje/-lyst. Og prøverne bliver afviklet i en god "ånd". Der er en god atmosfære ved vores prøver. Jeg oplevede ingen problemer af nogen art mht. vurdering af præstationerne. Selvfølgelig udveksles der forskellige synspunkter, men ingen af disse var af "alvorligt divergerende" karakter. Det foregik i absolut mindelighed og saglighed!

En anden, typisk censor-kommentar:

- Jeg blev ov, og det ereralt meget venligt modtaget. Prøven blev alle steder afholdt efter forskrifterne og i god overensstemmelse mellem lærer og censor. Der var tydelig forskel at mærke på de enkelte skoler: En folkeskole med meget få tyskelever. Tysk var ikke højstatus fag der. En bogligt stærk efterskole, hvor eleverne var inddelt på hold efter kunnen (og jeg var censor for det dygtigste hold).

En musikefterskole, hvor det tydeligt var "overskudsbørn", hermed mener jeg børn med energi og overskud. Det var dog det eneste sted, hvor skolens leder eller stedfortræder ikke hilste på.

En efterskole, der nok grundlæggende lagde vægt på de mere praktiske sider af tilværelsen. Her fortalte man mig dog at elevgrundlaget var ved at ændre sig.

Sammenfattende har årets prøveforløb ved FS10, mundtlig tysk, ikke adskilt sig fra tidligere års. Tysk er et færdighedsfag, og det er igen i år blevet bekræftet, at det mundtligt produktive sprog kræver målrettet træning og koncentreret engagement hos eleverne – ellers bliver det en ganske alvorlig udfordring i prøvesituationen at klare en samtale, defineret som en fri ordveksling ved prøvebordet.

Konsekvenser for undervisningen – det mundtlige arbejde

Der er ikke tvivl om, at også dette års prøver har vist, hvor stor og vigtig en udfordring, der ligger i elevernes erkendelse af tysk som et færdighedsfag, der kræver træning og en stor mundtligt aktiv indsats. De skiftende arbejdsformer, bl.a. med mange, aktive par-situationer, er absolut nødvendige. En typisk censorkommentar i forhold til træningsaspektet:

- Det virkede, som om det var meget forskelligt, hvor megen træning eleverne havde i at tale og fremlægge på tysk. På den skole hvor det var en ganske uerfaren lærer kneb det meget, men eleverne var heller ikke så stærke sprogligt set. Ved en

prøveform med forberedt oplæg ville man måske kunne fremtvinge noget mere mundtlig træning i årets løb. Det lader i hvert fald til at være ganske nødvendigt mange steder.

Lærerens og censors rolle

Læreren leder prøven, og censor skal påse, at prøverne gennemføres i overensstemmelse med målene og øvrige krav i reglerne - herunder Prøvebekendtgørelsen - for faget tysk. Derfor er et indgående kendskab til Prøvebekendtgørelsen naturligvis særdeles vigtigt.

Følgende fire citater fra en af årets censorrapporter beskriver ganske udmærket forskellene i og betydningen af kendskab til Prøvebekendtgørelsen – samtidig med at de understreger vigtigheden af, at læreren, der jo leder prøven, har læst og sat sig ind i de relevante afsnit i Prøvebekendtgørelsen. Og dette gælder faktisk også for den erfarne lærer:

- Nu havde jeg fornøjelsen af at samarbejde udelukkende med rutinerede tysklærere, der havde prøvet eksamen adskillige gange før, så jeg oplevede udelukkende, at der var helt styr på alle formalia i forbindelse med prøveafviklingen. Og jeg kunne ved selvsyn konstatere, at alle havde printet relevante sider fra ministeriets hjemmeside ud (og havde LÆST dem!). Stor cadeau for det!

- Tysk FS10 er jo ikke ændret fra de foregående år, hvorfor man var ganske klar over reglerne ved prøven. Dog måtte jeg et sted ringe og bede om at få tilsendt lytteøvelserne på bånd, kun teksterne var medsendt. Det evige problem.

- Kun på en skole var man forberedt på at bruge evalueringsarket fra prøvebekendtgørelsen. To steder blev de lynhurtigt kopieret så vi kunne bruge det. Og jeg tror at man disse steder fik en klar oplevelse af at det er en god hjælp ved vurderingen. Det sidste sted sad vi med mit enkeltteksemplar og skrev så noter på et løst ark ved siden af. Dette fungerer dog efter min mening ikke optimalt. Men på denne efterskole var det en ganske ny lærer der stod for prøven. Hun var ikke læreruddannet, havde studentereksamen som baggrund for at undervise. Hun havde 1 1/2 års lærererfaring og havde aldrig før ført elever til eksamen. Hun gjorde sit bedste og ved fælles hjælp gik det også. Hun var meget interesseret i hjælp og meget lydbor.

- Igen i år skal der lyde stor, stor tak til både skoler og de involverede lærere for et aldeles gnidningsfrit og særdeles positivt samarbejde. Man bliver som beskikket censor modtaget yderst positivt og heldigvis helt uden nogen form for overdreven "ærefrygt" for ens status som beskikket. Det er en rigtig positiv oplevelse at komme ud i landet og udveksle erfaringer med andre lærere, og selv om det faglige niveau halter en del, bliver der lavet en stort stykke arbejde af lærerne under ofte ikke helt lette vilkår for tyskfaget. Her tænker jeg på, at 10. klasserne laver mange forskelligartede projekter, brobygning m.m., som ikke lever overvældende mange lektioner til at løfte niveauet! På den anden side er det altså ikke nogen naturligt, at tysk ikke kan læres ordentligt, og som en af de lærere, der brænder for sproget/faget, savner jeg i den grad et højere ambitionsniveau. Det kan godt lade sig gøre!

Nøgleordene i lærerens og censors roller er således igen i år *konstruktivt og positivt samarbejde*. Kontakten mellem lærer og censor *forud* for den mundtlige prøve er særdeles vigtig. Når prøvedagen oprinder, bør alt være afklaret, så koncentrationen fuldt og helt kan være på den enkelte elevs prøvesituation. Dette bekræftes i årets censorrapporter – ligesom det rigtig positivt bekræftes, at samarbejdet mellem lærer og censor har generelt fungeret rigtig godt og konstruktivt.

Ved den *skriftlige* FS10-prøve er der fortsat tale om samarbejde og dialog, eventuelt gennem en direkte kontakt med henblik på fastsættelse af den endelige karakter. Ved den skriftlige FSA-prøve er fastsættelsen af den endelige karakter nu ren administrativ ude på den enkelte skole. I særlige tilfælde kan skolelederen dog tage initiativ til en kontakt/dialog. Og så bliver der igen brug for *det konstruktive og positive*

samarbejde.

Udvikling og perspektiver

Vi har nogle rigtig velfungerende prøver i fremmedsprogene. Det er den helt overvejende tilbagemelding. Men der er et naturligt udviklingsbehov omkring FS10-prøven – især efter at FSA-prøven nu har en helt nyudviklet skriftlig prøve, og den mundtlige prøve efter 9. klasse har gennemgået en ganske synlig og radikal justering, eksempelvis nu uden forberedelsestid til arbejdet med de ukendte lytte- og læsetekster. Lytning og læsning er nu til gengæld ved FSA-prøven som bekendt blevet en del af den skriftlige prøve.

Følgende tre censorkommentarer til spørgsmålet om en evt. ændring af FS10-prøven er ganske typiske. På den ene side er mange lærere godt og grundigt trætte af de mange, løbende ændringer og dermed de mange, nye arbejdsopgaver. På den anden side er der et reelt behov for at se også på den mundtlige FS10-prøve. Og her er den mundtlige FSA-prøves succes en voldsom inspirator. Der er således ikke tvivl om, at ændringerne i den mundtlige prøve efter 9. klasse helt generelt har været en så positiv justering, at det er her inspirationen skal hentes, hvis og når FS10, mundtlig tysk, også skal justeres. Her de tre censorkommentarer:

- Jeg har et lidt ambivalent forhold til evt. at ændre prøveformen i tysk. Den nuværende form har fungeret i en del år efterhånden, og den har faktisk virket aldeles udmærket. Samtidig har jeg det sådan, at der i forvejen er kastet rigtigt mange nye bolde op i luften inden for vores erhverv bare inden for det sidste år, hvilket kunne tale for, at man ikke lige lavede noget om også i tysk... Men omvendt skal vi heller ikke gå i stå. Det kunne være en god idé at ændre prøven lidt i retning af de nye tiltag i 9. klasse. Lade eleverne vælge et konkret emne – måske delemne - som de skulle aflevere en disposition/arbejdsplan om inden prøven, og hvor de kunne forberede et 4-5 min. selvstændigt fremført indlæg til prøven. Derefter kunne trækkes et andet emne med afsæt i tekstopgivelserne, som der så skulle samtales om bagefter. Endelig kunne der afrundes med en redegørelse for én af de konkrete tekstopgivelser. Pointen er først og fremmest den, at eleverne ville have godt af at være tvunget til at lave et større forberedelsesarbejde til prøven, og desuden lægger denne form op til noget mere selvstændig sprogproduktion.

- Selv om det er 10. klasse, er ikke alle elever i stand til at udtrykke sig således at de kan komme frem med det de har på hjerte. Da jeg nu har prøvet den ny mundtlige prøveform (ganske vidst i engelsk), vil jeg meget anbefale at den overvejes til brug i tysk 10. Det ville være godt for den flittige og interesserede elev at kunne forberede et oplæg og øve sig på det. Det giver selvtillid at have styr på at i hvert fald en del af prøven. Om anden del så skulle være ren samtale eller kombineres med en form for lytteøvelse er vel afhængig af om den skriftlige del af prøven også ændres i lighed med 9. classes prøven i år.

- Det hænger ikke sammen, at der stilles de sværeste krav i 10.klasse. Klientellet i 10.klasse i dag har meget svært ved at honorere kravene. Stil større krav i 9.klasse. Eller måske bedst - se med helt andre øjne på 10.klasse. Skal der være en prøve, kan den med fordel ændres. Lad 9.klasse blive prøvet både mundtligt og skriftligt. Det giver et bredt billede og tilgodeser flere aspekter af den sproglige/faglige indlæring.

I forhold til FSA-prøven er det største ønske nok en obligatorisk mundtlig prøve efter 9. klasse – og en skriftlig prøve til udtræk i den humanistiske gruppe. Præcis som prøverammen er for faget engelsk.

Men helt overordnet ligger der de umiddelbare ønsker om prøve-udvikling i forhold til tysk i folkeskole-sammenhæng i følgende to, meget konkrete punkter:

FSA, mundtligt og skriftlig prøve (mundtlig obligatorisk, skriftlig til udtræk)

En justering af FS10-prøven må nu stå for tur - mundtligt og skriftligt.

Dette er selvfølgelig ikke 'bare lige', men dette skinner klart igennem i de mange tilbakemeldinger fra de beskikkede censorer.

En stor tak

Afslutningsvis skal der her lyde en meget stor tak til censorerne for tilbakemeldingerne fra såvel de mundtlige som de skriftlige prøver. Disse tilbakemeldinger eller rapporter er simpelt hen den helt altafgørende forudsætning for, at vi hvert år kan evaluere og lære fremadrettet af de gjorte erfaringer.